

Roztoče *TROPILAEELAPS* spp.

Latinský názov: *Tropilaelaps clareae*
Tropilaelaps mercedesae
Tropilaelaps koenigerum
Tropilaelaps thaii

Výskyt roztočov *Tropilaelaps* podlieha povinnému hláseniu v celej Európskej únii, no na včele *Apis mellifera* dokáže parazitovať len *T. clareae* a *T. mercedesae*. V zmysle platnej európskej legislatívy jestvuje zákonná povinnosť oznámiť riadiacim orgánom akékoľvek zistenie a podozrenie o možnom výskyte roztoča.

Roztoče *Tropilaelaps* sa zatiaľ v Európe nevyskytujú, ale pretrváva vážne nebezpečenstvo ich introdukcie.

Poškodenie kolónii včiel: V kolóniách s vysokým počtom roztočov *Tropilaelaps* je poškodenie podobné ako v prípade klieštika. Spôsobujú úhyn včelieho plodu a dospelých včiel, čo vedie k poklesu počtu včiel, kolapsu kolónie a napokon k úniku včiel z úľov. Kolónie včiel *A. mellifera* môžu zahynúť po napadnutí roztočmi *Tropilaelaps* v priebehu jedného roka.

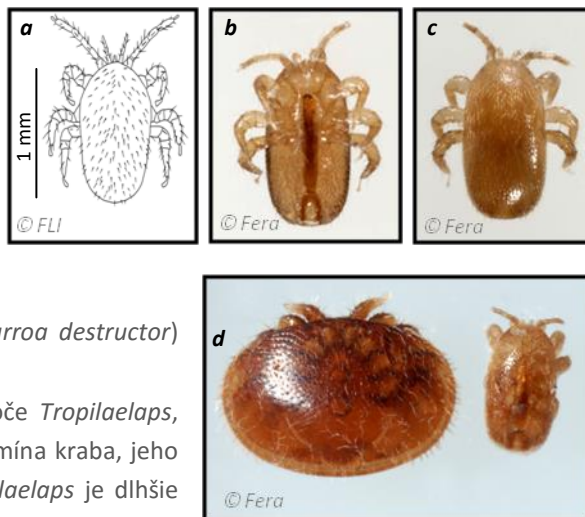
Národná registrácia včelárov: Je nesmierne dôležité, aby boli **všetci včelári registrovaní vo svojej národnej databáze**. Ak nie je známe v prípade introdukcie roztoča umiestnenie ohrozených kolónii, potom šanca odhaliť prípadný výskyt, eliminácia, alebo dokonca zvládnutie kontrol v dlhodobom meradle sú vážne ohrozené.

Legislatíva Európskej Únie zakazuje (s výnimkou Nového Zélandu) import zásielok včiel alebo kolónii z tretích krajín. Dovoľený je len import včelích kráľovien z veľmi malého množstva krajín mimo EÚ. **Kontrola importu** je hlavnou ochranou proti introdukcii roztočov *Tropilaelaps* spp. Je preto dôležité, aby každý včelár rešpektoval legislatívu EÚ a zabezpečoval pravidelný dohľad a kontrolu vo svojich včelstvách.

Ak boli roztoče *Tropilaelaps* spp. už raz introdukované, nie je možná ich eradikácia.

Ako rozpoznať *Tropilaelaps* spp.?

- Roztoč má 4 páry nôh. Prvý pár drží vzpriamene pripomínajúc tykadlá. Telo je nesegmentované (t.j. nie je rozdelené na hlavu, hrud' a bruško – Obr. a, b, c).
- Sfarbenie je svetločervenohnedé (Obr. b, c)
- Roztoč meria 1mm × 0,5mm (Obr. a). *T. mercedesae* je o niečo väčší ako *T. clareae*.
- Je viditeľný voľným okom, ale menší ako klieštik (*Varroa destructor*) (Obr. d).
- Roztoč *Varroa destructor* (klieštik) je väčší ako roztoče *Tropilaelaps*, ale pohybuje sa relatívne pomaly. Tvar klieštika pripomína kraba, jeho telo je širšie ako dlhšie. Naopak, telo roztočov *Tropilaelaps* je dlhšie ako širšie, pričom je schopné rýchleho pohybu po včelom pláste.

Biologický cyklus

Životný cyklus *Tropilaelaps* je podobný ako u klieštika (*Varroa destructor*): roztoče sa rozmnožujú vo včelom plode.

Životný cyklus trvá okolo 1 týždňa. Reprodukčné tempo je však vyššie ako u klieštika *Varroa destructor*. Dospelé roztoče kladú vajíčka na larvy včiel vnútri plodových buniek. Vyliahnuté larvy roztoča sa potom krmia hemolymfou vyvíjajúcich sa včiel.

Photos © Friedrich Loeffler Institute (FLI - Germany), Food and Environment Research Agency (Fera - England), Honey Bee Research Institute, National Agricultural Research Centre (Pakistan)
Preložil: RNDr. M. Filipová, PhD., NRL pre zdravie včiel, VPÚ Dolný Kubín
EU RL for honey bee health, Anses Sophia Antipolis - LesTempliers, 105 route des Chappes - BP 111 - 06902 Sophia Antipolis Cedex - France

Tropilaelaps sa živí výhradne včelím plodom. Nie je schopný napadnúť dospelé včely, keďže nedokáže prehryznúť ich kutikulu. Bez včelieho plodu preto nemôžu prežiť viac ako 9 dní.

Cesty šírenia. Diseminácia medzi kolóniami prebieha na dospelých včelách (forézia) prirodzenými procesmi presúvania, rabovania a rojenia včelstiev. Roztoče sa tiež šíria distribúciou infikovaných plástov a včiel počas spravovania kolónii. Hlavný a najrýchlejší spôsob šírenia je včelármi cez prenos infikovaných kolónii do nových oblastí. Pred akýmkoľvek presunom kolónii včiel je preto nevyhnutné uistiť sa, či sú včely zdravé.

Kritériá podozrenia / dôsledky zamorenia pre kolóniu včiel

Klinické príznaky napadnutia kolónie *Tropilaelaps* sú podobné ako príznaky varoózy:

- scvrknutie a deformácia krídiel a nôh
- deformácia bruška
- viečka s malými dierkami
- nerovnomerný vzor plodu
- mŕtvy plod
- plaziace sa včely pred letáčom do úľa

Ako skontrolovať úľ

Hlavné detekčné metódy na identifikáciu *Varroa destructor* môžu byť použité aj pri identifikácii *Tropilaelaps*:

- **Pravidelné vyšetrenie meliva a podmetových podložiek:** 1. Použite tzv. Varroa podložky (Obr. f). 2. Pravidelné odstraňovanie meliva počas leta. 3. Ak je v úli veľa meliva (napr. po zime), nájsť roztoče je pomerne náročné. Pri hľadaní uhynutých roztočov sa postupuje veľmi dôsledne – môže sa použiť metóda premývania: melivo sa umiestni do sita s menšími otvormi, ktoré dokáže zachytiť roztoče a prúdom tečúcej vody sa dôkladne premyje. Sito sa umiestni do nádoby s metylalkoholom, kedy roztoče vyplávajú na povrch kvapaliny.

- **Vyšetrenie včelieho plodu:** 1. Vyberie sa plocha zaviečkovaného plodu (trúdivov alebo robotníc) v pokročilom štádiu vývinu (ružové sfarbenie očí), keďže je najmenej pravdepodobné, že dôjde k ich rozpadu pri vyberaní. 2. Hroty odviečkovacej vidlice sa zasunú pod viečka paralelne s povrchom plástu a kukly včiel sa vyberú jedným pohybom (g). Mladšie vývinové štádia roztočov sú belavé a môžu byť takmer nehybné, kým sa krmia na svojom hostiteľovi, keďže ich ústna časť a predné končatiny sú zafixované do kutikuly včiel. Dospelé štádia, ktoré sú tmavšie, sú ľahko viditeľné na svetlom povrchu kukiel včiel.

- **Použitie vhodného akaricídu ako diagnostického nástroja:** 1. Použite tzv. Varroa podložky alebo lepiacej položky (plastovej alebo papierovej) spolu s 3 mm pletivom brániacim včelám pri odstraňovaní uhynutých roztočov. 2. Aplikácia akaricídu podľa návodu na použite. 3. Vyhľadanie uhynutých alebo hynúcich roztočov na podložke po 24 hodinách od aplikácie akaricídu.

Kľúčovým krokom je všimnúť si výskyt atypických roztočov dostatočne včas

Čo robiť v prípade podozrenia?

Hneď ako to je možné, upozornite príslušné orgány, ktoré vykonajú vhodné opatrenia.

Všetky podozrivé dospelé alebo larválne štádia *Tropilaelaps* by mali byť okamžite zaslané do národného referenčného laboratória a/alebo kontrolného orgánu na identifikáciu. Použite uzatvárateľnú nádobu. Poskytnite čo najviac informácií – vaše meno a adresu, označenie a stanovište včelnice. **Neposielajte živé roztoče poštou.** Pred zasielaním je nutné ich usmrtenie umiestnením na celú noc do mrazničky alebo uložením do 70% etanolu.

Photos © Friedrich Loeffler Institute (FLI - Germany), Food and Environment Research Agency (Fera - England), Honey Bee Research Institute, National Agricultural Research Centre (Pakistan) Preložil: RNDr. M. Filipová, PhD., NRL pre zdravie včiel, VPÚ Dolný Kubín EU RL for honey bee health, Anses Sophia Antipolis - LesTempliers, 105 route des Chappes - BP 111 - 06902 Sophia Antipolis Cedex – France